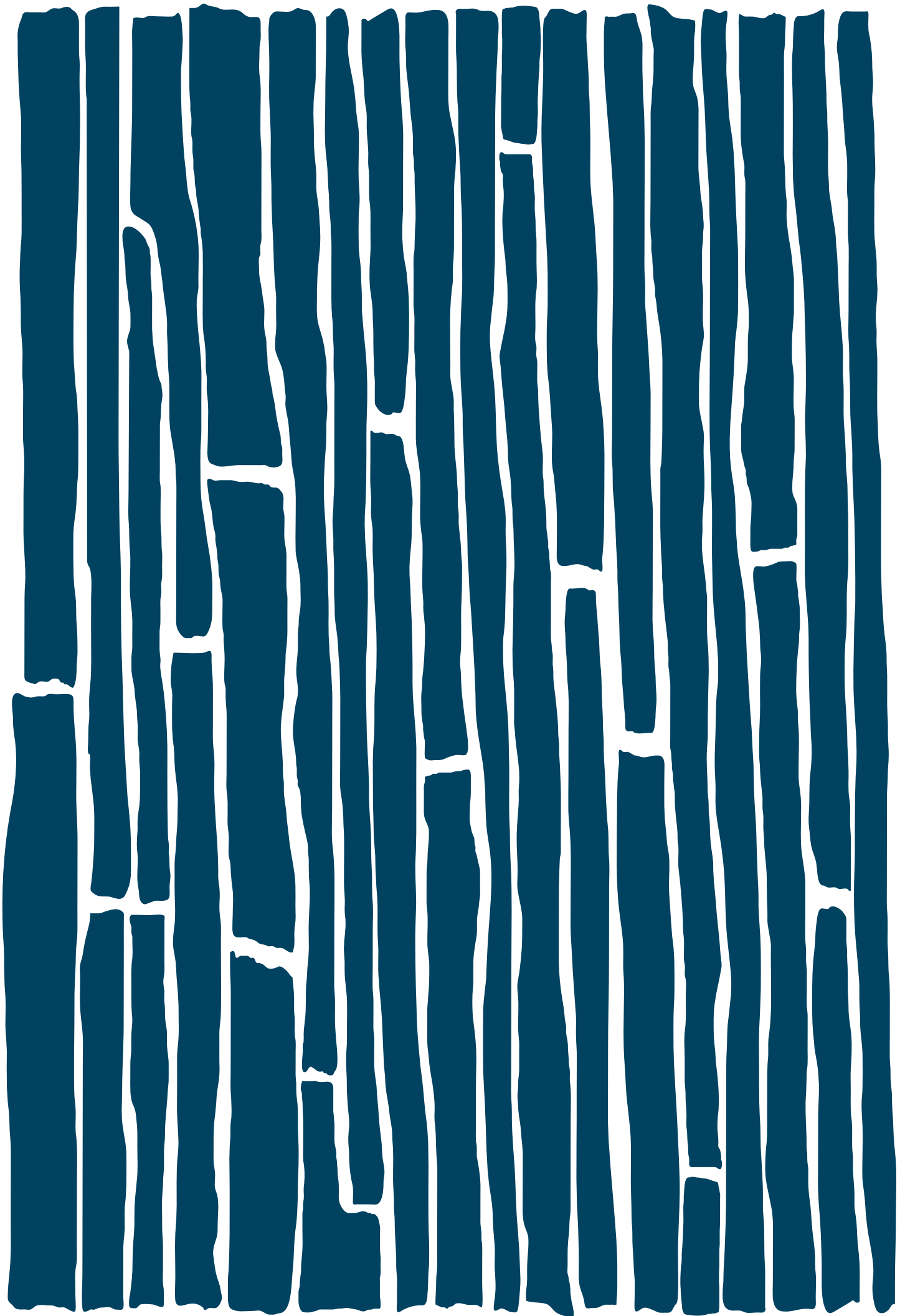

wij•land

jaarverslag 2023

langs lange
lijnen in
de verte

inhoud

4	voorwoord
6	eerste lustrum
8	impact
16	2023 in cijfers
26	organisatie
28	financiën
30	dank

Colofon

Het jaarverslag is een uitgave van Wij.land en is uitgebracht in juni 2024.

Samenstelling
Wij.land

Vormgeving
Studio Ruben Doornweerd

Fotografie
Alle beelden die niet eigendom zijn van Wij.land, hebben we voorzien van bronvermelding.

Wij hebben ons uiterste best gedaan om alle rechthebbenden van het (foto)materiaal in dit jaarverslag te identificeren. Mocht u van mening zijn dat uw materiaal zonder voorafgaande toestemming is gebruikt of vermeld, verzoeken wij u vriendelijk om contact met ons op te nemen.

Beeld cover
Bas Linssen – BTF-Fotografie

Wij.land

Bezoekadres
Gein-Zuid 23
1391 JE Abcoude

www.wij.land
contact@wij.land

voorwoord

We kijken terug op een wederom veelbewogen jaar. In 2023 vierden we ons vijfjarig jubileum met een geweldig feest. Laura Mentink schreef speciaal voor deze gelegenheid een prachtig gedicht als ode aan het veenweidelandschap. Het gedicht benadrukt de verbondenheid met het landschap, dat gedeeld wordt in plaats van verdeeld, en doorgegeven wordt aan toekomstige generaties. De titel van dit jaarverslag vindt zijn oorsprong in dit gedicht.

Ook in de landbouw was 2023 een roerig jaar. In het voorjaar zat Wij.land aan tafel met ministers van der Wal en Adema om een pleidooi te houden voor Plan BoerenPerspectief. Net na de zomer klapte het Landbouwakkoord en vlak daarna viel het kabinet. Boeren in heel Europa demonstreerden, soms vanwege knellende wet- en regelgeving, soms vanwege de hogere kosten waar zij mee te maken hebben. Polarisatie in de politieke debatten en de boerenbijeenkomsten nam toe. Toch zien we ook voldoende positiviteit. De boeren die bij Wij.land zijn aangesloten, zijn nog altijd nieuwsgierig naar natuurinclusieve landbouw. Ze zetten zich in voor een gezonde bodem, kruidenrijke graslanden en het verminderen van emissies. Overheden tonen steeds meer interesse in onze aanpak: dicht bij de boer staan, werken vanuit vertrouwen en bouwen aan een duurzame toekomst.

Deze aanpak blijven we steeds vernieuwen. In 2023 zijn we gestart met nieuwe initiatieven, zoals het agroforestry project Hollandse Lagen, waar we heggen en hagen integreren in het veenweidegebied. We organiseerden ook de eerste editie van de Boerendag, een zeer geslaagde dag vol inspiratie met demonstraties, lezingen en informatiestands, en natuurlijk een flinke dosis gezelligheid!

Onze zoektocht naar duurzaam verdienmodellen gaat door. In 2024 breiden we onze studiegroepen rond betalingen voor ecosysteemdiensten uit en zien veel enthousiaste melkveehouders die hier graag aan meedoen. Het project Kosten en Baten Analyse (KBA) van natuurinclusieve melkveehouderij groeit gestaag en breidt zich in 2024 uit naar Friesland, Gelderland en Brabant.

Dit jaarverslag heeft een inkijkje in de activiteiten en resultaten van afgelopen jaar.

Danielle De Nie
Directeur Wij.land

Maas Jan Heineman
Voorzitter bestuur

eerste lustrum

Met een spetterend jubileumfeest vierde Wij.land haar vijfjarig bestaan als onafhankelijke stichting. De diverse groep aanwezigen onderstreept de verbindende rol van Wij.land. Wij.land brengt mensen samen die streven naar een vernieuwde omgang met ons landschap en elkaar, en biedt een veilige ruimte voor samenwerking, leren en inspiratie.

Beeld: Schokker fotografie

De activiteiten van Wij.land creëerden een sfeer van vertrouwen waarin onze focus zich kon verbreden. Leidend daarin waren altijd de vragen van boeren

In 2023 vierde Wij.land haar vijfjarig bestaan met een mooi feest. De grote verscheidenheid aan gasten is veelzeggend over de rol die Wij.land speelt: boeren, beleidsmakers, natuurbeschermers, ondernemers en kunstenaars kwamen in een energieke en inspirerende setting samen. Wij.land verbindt mensen die zich inzetten voor een andere omgang met ons landschap en met elkaar. We bieden een veilige ruimte waarin mensen samenwerken, van en met elkaar leren en inspiratie en aanmoediging vinden bij anderen.

Wij.land begon als project onder de vleugels van Commonland, internationaal de leidende organisatie voor landschapsherstel door de vierwaarden-aanpak. Vanuit dit gedachtegoed zijn we gaan samenwerken met grondgebruikers in het westelijk veenweidegebied. Een gebied met grote uitdagingen, maar ook met veel mogelijkheden. In eerste instantie richtte onze aandacht zich vooral op het verbeteren van de bodem. Letterlijk de basis van het landschap en een onderwerp waar boeren en natuurbeschermers veilig aan konden samenwerken vanuit een gedeelde interesse.

De activiteiten van Wij.land creëerden een sfeer van vertrouwen waarin onze focus zich kon ver-

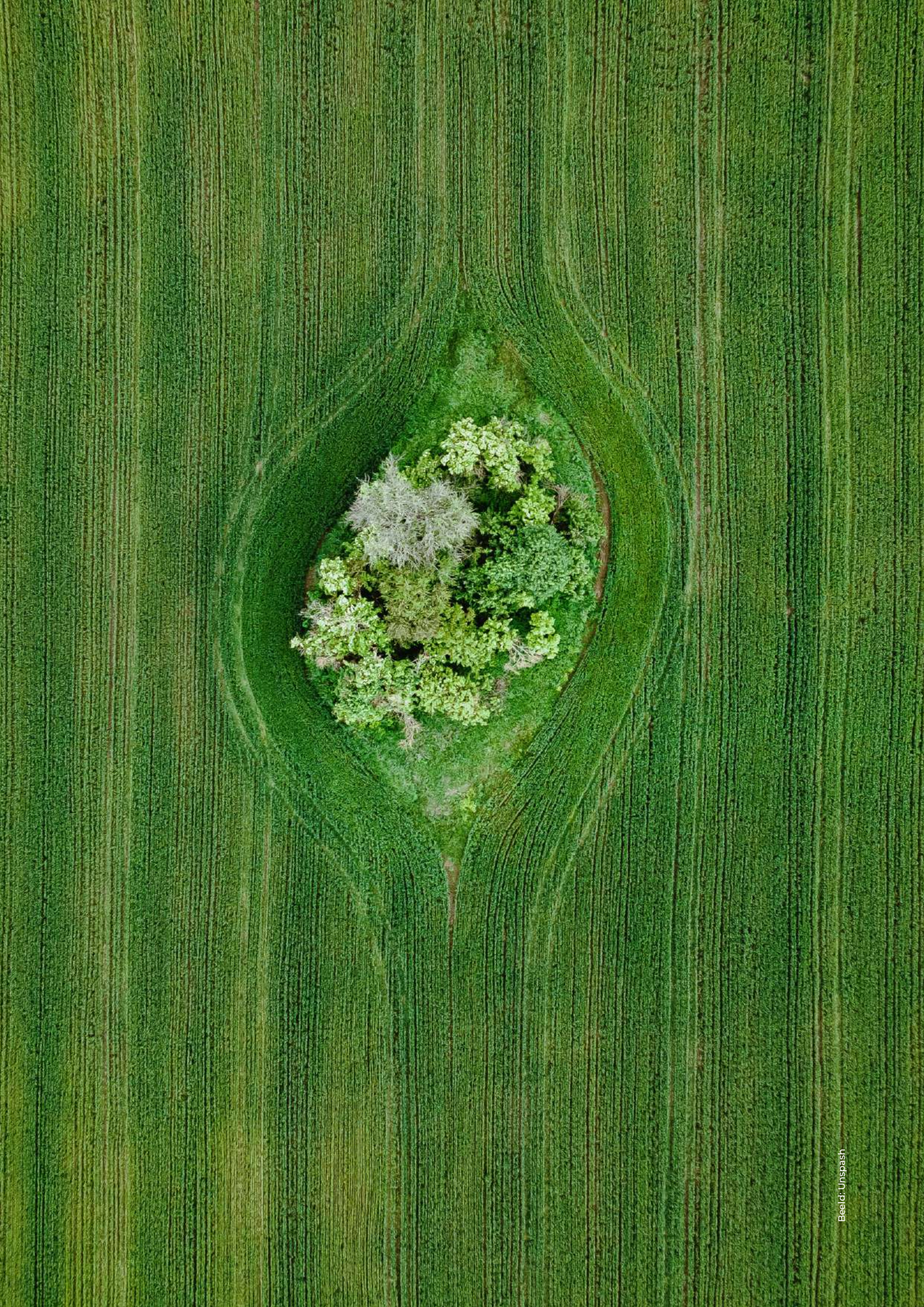

breiden. Leidend daarin waren altijd de vragen van boeren. Waar liepen zij tegenaan bij het zetten van stappen in een andere omgang met het landschap? Waar lag hun intrinsieke motivatie? Wat waren hun leervragen? Samen met boeren, en soms ook andere partners, werkten we samen in experimenten en projecten waarin praktische actie voorop stond. Samen leerden we door te doen en ontsloten we de enorme kennis en innovatieve kracht van boeren uit ons werkgebied.

Naarmate Wij.land ouder werd, deelden we deze praktijkkennis steeds meer met partijen die de speelruimte van boeren in hoge mate bepaalden. Overheden op nationaal en provinciaal niveau en waterschappen zien Wij.land tegenwoordig als een volwaardige gesprekspartner en bieden soms zelfs ondersteuning bij ons werk. Hetzelfde geldt in mindere mate voor banken, die op zoek zijn naar hun rol in de landbouwtransitie en in het landschap. Wij.land waakt hierbij altijd voor het behoud van haar onafhankelijkheid. Zo houden we vertrouwen van partijen en kunnen we de vrije rol spelen die nodig is om dingen in beweging te krijgen.

Beweging creëren is waar het om gaat. Het is de ambitie van Wij.land om te fungeren als een vliegwiel voor verandering die vooral moet komen van spelers in ons landschap. Beginnen bij de praktijk en werken van beneden af, betekent werken met boeren, maar ook met partijen die al werken met boeren. Agrarische collectieven, natuurorganisaties, agrarische dienstverleners zijn cruciaal bij het creëren van de schaal die nodig is om een impact op het landschap te hebben. Wij.land draagt bij aan deze ontluikende bottom-up netwerken door actief de samenwerking op te zoeken en het belang van deze netwerken te promoten. Daarbij hebben we in de afgelopen jaren veel geleerd van zuster-netwerken elders in het land. Het besef dat top-down beleid alleen kan werken met bottom-up ondersteuning begint steeds breder door te dringen en Wij.land is een belangrijke aanjager van dit idee.

Bij Wij.land staan we met onze laarzen in de modder en lopen we met ons hoofd in de wolken. We hebben in vijf jaar veel bereikt door praktisch aan de slag te gaan. En juist daarom geloven we nog meer in de haalbaarheid van ons toekomstideaal! ●

Wij.land streeft naar een gezond, biodivers en veerkrachtig veenweidelandschap. Boeren zijn de belangrijkste beheerders van dit unieke landschap. Daarom werken we hand in hand met boeren om stappen te zetten richting een natuurinclusieve landbouw.

Onze aanpak is simpel: experimenteren om te leren, en bewijzen door te doen. We laten vanuit de praktijk zien dat het anders kan, en hoe het beter kan. Via pilots ontdekken we wat werkt, delen we onze lessen en gebruiken we deze inzichten als hefboom voor systeemverandering. In dit hoofdstuk lees je meer over hoe wij deze impact maken.

Beeld: Tom Baas

bodem als basis

Een vruchtbare bodem is de basis voor een goed renderend bedrijf. De afgelopen decennia is er veel aandacht geweest voor de chemische kant van de bodem, maar de biologische kant is minstens zo belangrijk, zoals de mineralen- en sporenbalans en het bodemleven. Wij.land ondersteunt boeren om daar meer inzicht in te krijgen.

In 2023 zijn er drie bodemcursussen gestart waar in totaal 42 boeren aan hebben deelgenomen. Dit was in samenwerking met de Agrarische Natuur Verenigingen Water, Land & Dijken, Rijn & Gouwe Wiericke, De Groene Klaver en Rijn, Vecht en Venen. De tweedaagse cursus 'Leven in de bodem', gegeven door René Jochems van adviesbureau Groeibalans, bood onder andere inzicht in hoe de bodem er op het bedrijf voor staat. Daarnaast gaf de cursus concrete handvatten om vruchtbaarheid en productiviteit te verbeteren. Daarna zijn op alle bedrijven bodemanalyses gedaan, en de resultaten daarvan zijn in een bedrijfsbezoek besproken met expert Joost van der Kroon, die maatwerkadvies gaf voor verbetering van de mineralen- en sporenbalans en het bodemleven.

Beeld: Tom Baas

Daarnaast zijn ruim 150 bedrijven die in het verleden de bodemcursus hebben gedaan in Utrecht, Noord- en Zuid-Holland begeleid bij het uitvoeren van hun bodembehandelplan. Veel van deze pioniers hebben zich ook aangemeld voor verdiepende lezingen en studiegroepen over onder andere bedrijfseconomie, kringlooplandbouw, ecosysteemdiensten en waterkwaliteit. ●

boerendag

In 2023 organiseerden we de eerste Boerendag, op woensdag 23 augustus bij boerderij De Groene Griffioen in Weesp. We ontvingen de boeren uit ons netwerk, om elkaar te ontmoeten, te inspireren en vooral veel kennis te delen. Vragen die centraal stonden: Waar liggen de kansen voor natuurinclusief boeren? Wat is ervoor nodig? Waar lopen we tegenaan?

De Boerendag is een mooie gelegenheid de verbinding te zoeken tussen boeren en om te laten zien wat wij als Wij.land voor de boeren in ons netwerk kunnen betekenen.

Met 150 deelnemers was het een zeer geslaagde dag. Deelnemers volgden lezingen over onder andere drijfmestkwaliteit, ruwvoerverbetering en maaisel als bodemverbetering. Er waren verschillende demonstraties over kruidenrijk grasland, het gericht inzetten van bodemverbeterende materialen en ecologisch slootschonen. Naast de lezingen en demonstraties was er een informatie-markt waar verschillende bedrijven uit de agrarische sector met boeren in gesprek gingen over de diensten en producten die ze leveren.

Na afloop kregen we veel positieve feedback: een Boerendag in de zomer is een fijne manier om na een drukke periode samen te komen, geïnspireerd te worden door verschillende sprekers en praktijkvoorbeelden, maar vooral elkaar weer even te spreken en te leren van elkaars ervaringen. Het was een succes en het is dan ook zeker onze ambitie om de Boerendag ook in 2024 weer te organiseren. ●

hollandse lagen

In 2023 zijn we, met dank aan een mooie ondersteuning van Contribute Foundation, van start gegaan met het driejarige project Hollandse Lagen. Een ambitieus en innovatief project, waarmee we flinke impact op biodiversiteit in ons landschap hopen te maken en vele boeren en burgers willen inspireren.

Met behulp van agroforestry voegen boeren een of meerdere lagen aan hun landschap toe. Die lagen moeten uiteraard wel passen bij hun bodem- en watersysteem, persoonlijke ambities en wet- en regelgeving. Bovendien moet het voor de boer praktisch en financieel wel uit kunnen. Met goede monitoring hopen we inzicht te krijgen in de ecologische én economische kosten en baten.

In 2023 zijn we gestart met het onderzoeken van de kansen van agroforestry voor het veenweidegebied. Wat betekent dit voor het boerenbedrijf? En voor het landschap? En hoe kunnen natuur en landbouw goed samenwerken? Na deze verkenning zijn we met 13 boeren tot een ontwerp gekomen en zijn we op vier locaties gestart met de aanplant. Sommige bedrijven kiezen een simpele beplanting, anderen gaan voor diepgaandere

aanpassingen aan het landschap. De voederhaag was met name populair, omdat deze direct van nut is voor bijvoorbeeld de gezondheid van de koe. Bovendien is de variant die over 5 tot 7 jaar gevlochten kan worden en max 1.20 meter hoog wordt ook goed in open veenweidelandschap.

Als een eerste pilot hebben we onze Wij.land teamdag ingezet om een kleine voederhaag aan te planten bij deelnemende Wij.land boer Joost van der Kroon. Zo konden we op kleine schaal uitproberen hoe alles in zijn werk gaat.

Uiteraard gaan we de aanplant op de bedrijven systematisch monitoren. Welke soorten doen het goed in het veenweidegebied, wat zijn de effecten op de koeien, hoe neemt de biodiversiteit toe? Ook willen we per 'laag' goed zicht krijgen op wat de kosten zijn en wat het opbrengt. Zo zit bij een voederhaag het potentiële verdienmodel op de kostenbesparing voor diergezondheid, maar ook op mogelijke betalingen voor ecosysteemdiensten. Bij eetbare soorten zijn er weer mogelijkheden in de korte keten.

In 2024 gaan we aan de slag om op alle 13 locaties de ontwerpen te realiseren en waar nodig, samen met boeren, aan te scherpen. Hierbij kunnen we tegen beknellende wet- en regelgeving aanlopen. We gaan hierover in gesprek met beleidsmakers via workshops en ontwerpessies. ●

'Welke soorten doen het goed in het veenweidegebied, wat zijn de effecten op de koeien, hoe neemt de biodiversiteit toe?'

Beeld: Blokmakers

onder de streep

Hoe kun je als boer natuurinclusief werken en ook een goed inkomen blijven verdienen? Wij.land startte in 2023 met De Natuurverdubbelers en partners in Noord-Nederland, Brabant en Gelderland een onderzoek naar het verdienmodel van natuurinclusieve melkveehouderij. De boekhouding van 45 melkveehouders in verschillende stadia van natuurinclusiviteit werd geopend om de kosten en baten in kaart te brengen. Hierbij werden naast natuurinclusieve maatregelen zoals langer weiden, kruidenrijk grasland en agrarisch natuurbeheer ook de kosten en baten van neven-takken zoals zelf verzuivelen of een boerderijwinkel meegenomen. Na het eerste jaar haalden we het net op en zijn de eerste uitkomsten positief: het behalen van een goed resultaat is zeker mogelijk voor natuurinclusieve melkveehouderij.

In 2021 begonnen we met 12 boeren, en in 2023 is dit uitgebreid naar 45 melkveehouders. Hoewel er langer onderzoek gedaan moet worden met een grotere groep boeren om echte conclusies te kunnen trekken, blijkt uit dit onderzoek dat er met natuurinclusief boeren zeker een goed inkomen valt te verdienen. Bij de extensievere groepen werd met name kosten bespaard door minder gebruik

Bij het ondersteunen van een transitie is het belangrijk om rekening te houden met de fysieke en sociaal-culturele context van het bedrijf, met oog voor diversiteit in ontwikkelpaden. Er is niet één pad naar natuurinclusieve veehouderij.

van kunstmest en krachtvoer en minder loonwerk, vanwege efficiënt gebruik van weidegang. Ook ontvingen boeren in deze groepen vaak een hogere melkprijs vanwege keurmerken zoals biologisch en 'On the way to PlanetProof'. De intensieve groep heeft hogere opbrengsten maar ook fors hogere variabele kosten.

Beeld: Tom Baas

Bij de extensievere groepen werd kosten bespaard door minder gebruik van kustmest en efficiënt gebruik van weidegang

Beeld: Blokmakers

Een andere belangrijke uitkomst van dit onderzoek is dat de diversiteit binnen natuurinclusieve landbouw groter is dan in de gangbare melkveehouderij. We zien in de meest extensieve groep ook de grootste spreiding van de resultaten, en een grote diversiteit aan neventakken.

Bij het ondersteunen van een transitie is het belangrijk om rekening te houden met de fysieke en sociaal-culturele context van het bedrijf, met oog voor diversiteit in ontwikkelpaden. Er is niet één pad naar natuurinclusieve veehouderij. Er is dus aandacht nodig voor deze diversiteit bij de ontwikkeling van beleid voor natuurinclusieve landbouw. Studies en modellen die gebaseerd zijn op het huidige, gangbare bedrijfssysteem hebben beperkte voorspellende waarde en onderschatten de diversiteit aan natuurinclusieve bedrijfsmodellen.

De studie keek naar de boekhoudingen van 2021, maar ondertussen zijn er volop ontwikkelingen. De melkprijs maar ook alle kosten stegen in 2022 sterk, en door afbouw van de derogatie nemen de mestafzetkosten vanaf 2023 toe. Dat geeft een prikkel voor extensivering, maar voor de intensievere bedrijven is het lastig om de omschakeling naar een extensievere bedrijfsvoering te maken. Dit omdat de omzet omlaag gaat (minder koeien) of de grondkosten omhoog (meer land). De lagere toegerekende kosten (voer, voerwinning, mestafzet) compenseren dit waarschijnlijk maar ten dele. Bovendien blijven door investeringen in bijvoorbeeld stallen de niet-toegerekende kosten hoog. Het is daarom te vroeg om conclusies te trekken. Daarom zetten Wij.land en partners het onderzoek in 2024 voort met een groter aantal studiegroepen door het hele land. ●

2023 in cijfers

In 2023 boekte Wij.Land goede resultaten met duurzame landbouw, verhoogde biodiversiteit, en groeiende samenwerking met boeren en gemeenschappen.

41

projecten in uitvoering

79

bijeenkomsten georganiseerd met in totaal

1612

deelnemers

2566 ha

onder verbeterd beheer

338

boeren in ons netwerk. 248 van hen deden actief mee aan projecten in het veenweidegebied

80%

gangbaar

20%

biologisch

€ 84.675

uitgekeerd aan boeren, ondernemers en andere makers vanuit het Veenweidefonds

2022–2027

In 2023 hebben we vooruitgang geboekt in onze strategische doelstellingen, wat zichtbaar is in de cijfers en resultaten van het afgelopen jaar. Hierbij een tussenstand:

inspiratie

3.887.155

mensen bereikt

10.000.000

10.802

fysiek samengekomen

50.000

natuurlijk

2.566 ha

verbetering
ecologische
functies

10.000 ha

338

boeren in netwerk

1.000

sociaal

1.000

burgers in actie
gekomen

5.000

3

landschapsinitiatieven
samenwerkingen

financiëel

128

boeren gebruiken financiële
diensten of ketensamenwerkingen
voor landschapsherstel

300

ecosysteemdiensten

Als Wij.land zien wij boeren, naast voedselproducenten, als beheerders van het landschap. Ze leveren hiermee diensten aan de maatschappij. Maar boeren worden meestal niet beloond voor deze diensten, ook wel 'ecosysteemdiensten' of 'groen-blauwe diensten'. Voor het onderhouden en verbeteren van ecosysteemdiensten moet een boer soms dingen doen of juist dingen laten. Dit kan geld kosten. Tegelijkertijd is het ook kostbaar voor de maatschappij om de gevolgen op te moeten vangen van een ecosysteem dat niet goed meer werkt.

In de projecten rondom ecosysteemdiensten onderzoeken we wat het voor de boer betekent om dienstverlener te zijn en hoe je als boer een prijs berekent voor ecosysteemdiensten.

In 2023 heeft Wij.land met 24 boeren uit Utrecht en Zuid-Holland onderzoek gedaan naar welke maatregelen boeren toepassen en/of wat ze laten. Dit gebeurde samen met agrarische natuurvereniging Rijn, Vecht & Venen en gebiedscoöperatie Rijn & Gouwe Wiericke. Boeren hielden bij hoeveel tijd en kosten ze daadwerkelijk besteedden aan groen-blauwe

diensten. Boeren brachten hiervoor offertes uit en pasten de maatregelen daadwerkelijk toe. Het viel op dat de geoffreerde uurlonen behoorlijk uiteenliepen, voor sommige deelnemers voelde het vreemd om een rekening te schrijven voor landschapsbeheer dat ze al decennialang onbetaald doen. Daarnaast onderzochten we of er vanuit de private sector animo is om boeren te belonen voor ecosysteemdiensten. De benaderde bedrijven snappen het concept en de waarde van de diensten, maar investeren liever in een tastbaar product of een (bedrijfs)uitje dan in een certificaat voor ecosysteemdiensten. In 2024 duiken we dieper in deze materie. ●

“De maatschappij verlangt naar een gevarieerd landschap met grazende koeien, weidevogels, insecten, rust en ruimte. Het is dan ook logisch dat ik betaald word door de maatschappij voor mijn inspanningen op mijn bedrijf, die de biodiversiteit en bodemvruchtbaarheid verbeteren en bijdragen aan dit gevarieerde landschap. Meedoen aan projecten van Wij.land laten je nadenken over je eigen werkwijze, je leert veel van agrarische collega’s en kennis van derden.”

— Melkveehouder, Marcel Verwoerd

boerenperspectief

In april 2023 heeft Wij.land samen met Boeren-Natuur, De Plaatsen, Transitiecoalitie Voedsel en Boerenraad het plan BoerenPerspectief (plan BP) aangeboden aan ministers Christianne van der Wal (Natuur & Stikstof) en Piet Adema (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit). Deze partners maakten dit plan in samenwerking met LTO en het Ministerie van LNV. Daarna hebben we gewerkt aan de concrete vertaling naar de uitvoering.

De Nederlandse landbouw staat voor grote uitdagingen. Op nationaal en Europees niveau moeten de komende jaren verschillende doelen op het gebied van stikstof, water, klimaat, biodiversiteit, dierenwelzijn en -gezondheid gerealiseerd worden. Oplossingen voor deze collectieve problemen worden door de overheid bij individuele boeren neergelegd. Hierdoor is wantrouwen ontstaan en de situatie dat boeren vaak niet goed weten waar ze moeten beginnen of vasthouden aan het bestaande. Elke boer moet individuele keuzes voor zijn of haar bedrijf maken voor de toekomst. BoerenPerspectief helpt boeren weer perspectief te zien voor de toekomst en biedt langjarige, onafhankelijke begeleiding en inspiratie voor elke boer in Nederland.

BoerenPerspectief bestaat uit twee pijlers:

1. **Procesbegeleiding** aan de keukentafel, informeel en persoonlijk.
2. **Een netwerkstructuur** van regionale knooppunten, voortkomend uit bestaande boerennetwerken, die boeren langdurig begeleiden en verbinden met provinciale en gemeentelijke vertegenwoordigers, experts, fieldlabs etc.

In 2024 worden landelijk drie tot vijf knooppunten bottom-up per regio ontwikkeld om van te leren. Wij.land werkt samen met BoerenPerspectief aan het opzetten van één of twee knooppunten in het Westelijk Veenweidegebied. Daarna zullen landelijk zo'n 20 knooppunten worden uitgerold. ●

welkom in het wij.land

In 2023 heeft Wij.land drie bijeenkomsten van 'Welkom in het Wij.land' georganiseerd: met de provincie Zuid-Holland en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

'Welkom in het Wij.land' begon vijf jaar geleden als open dag om een breed publiek (boeren, beleidsmakers, ondernemers, financiers) kennis te laten maken met Wij.land als organisatie en als netwerk. Inmiddels spitsen we de bijeenkomst toe op beleidsmakers. We nemen hen mee in de complexiteit van transitie van de landbouw en hun rol daarin.

We brengen ambtenaren en boeren uit het veenweidegebied bijeen om met elkaar te praten en vooral naar elkaar te luisteren. De boeren nemen hun unieke casus en bijpassende uitdagingen mee. Dat is voor veel ambtenaren een kans om het beleid waar ze hard aan hebben gewerkt in de praktijk te zien en een kans om met elkaar in gesprek te gaan wat er nou nodig is vanuit beleid.

De boeren leggen met behulp van speelgoedfiguurtjes hun bedrijf uit en laten zien waar de

knelpunten met het beleid zitten. Uiteindelijk zetten de boeren samen met beleidsmakers de gewenste situatie neer, en bespreken wat er nodig is om daar te komen. Een fijne manier om een gesprek met elkaar te voeren en concrete oplossingen te verkennen. We zien een belangrijke rol van Wij.land in het leggen van deze verbinding. Zo willen we meer gemeenschappelijke belangen vinden tussen boer en ambtenaar, maar ook ambtenaren van verschillende instanties aan elkaar verbinden. ●

De boeren leggen met behulp van speelgoedfiguurtjes hun bedrijf uit en laten zien waar de knelpunten met het beleid zitten

Beeld: Hoeve Biesland

veenweidefonds

In juni 2023 hebben we het Veenweidefonds in het leven geroepen ter ere van het vijfjarige jubileum van Wij.land. Met dit fonds worden pioniers ondersteund die bijdragen aan een inspirerend, biodivers en toekomstbestendig veenweidelandschap. Zowel boeren, burgers en ondernemers kunnen hun innovatieve idee omzetten in actie.

Vaak zijn ideeën, concepten en samenwerkingsplannen voor herstel van het veenweidelandschap afhankelijk van een relatief kleine financieringsvraag. Ze passen daarom niet altijd bij reguliere investeerders of donoren, of matchen niet met bestaande Wij.land-projecten. Als Wij.land krijgen we ook regelmatig donaties van particulieren of bedrijven die graag willen bijdragen aan de toekomst van het veenweidegebied. Deze donaties verzamelen we nu in het Veenweidefonds.

Wij.land heeft ervaring met het runnen van een fonds. Vanuit het Innovatiefonds deden we donaties aan Hollands Wol Collectief, dat samen met boeren in de praktijk onderzoekt hoe schapenwol van (financiële) waarde kan worden. Aan Rietgoed, dat op experimentele wijze textiel maakt van lisdodde en daarvoor een machine nodig had en aan

Bieslandse Barista Melktap, dat bij horecaondernemers melktaps installeerde voor melk van de Biesland Hoeve.

Naast financiële ondersteuning bieden we ook onze ervaring in projectuitvoering, ons netwerk, onze kennis van het westelijk veenweidegebied

Beeld: Hoeve Biesland

Beeld: Blokmakers

“Het Veenweidefonds heeft ons geholpen om de aanpassingen te maken in de huisvesting van onze kudde. Doordat we de kalveren bij de koeien zijn gaan houden was dit noodzakelijk. Omdat er niet veel kennis is over het houden van kalveren tussen de koeien is het fijn dat we doormiddel van een bijdrage uit het veenweidefonds hier mee kunnen experimenteren. Zo hebben we de koeientuin gemaakt, een ruimte tussen de kalverstal en de koeienstal in waar kalf en koe elkaar kunnen ontmoeten. Het veenweidefonds maakt voor ons de drempel lager om te experimenteren, deze ervaringen die we hieruit op doen delen we graag met onze collegas.”

— Melkveehouder, Gerard Mul

en ons communicatieplatform. We vinden het namelijk belangrijk om eerlijk en open de goede én minder goede ervaringen te delen. Want we leren vaak het meest van de dingen die niet goed gaan.

In het eerste jaar van het Veenweidefonds hebben drie initiatieven een bijdrage ontvangen:

Beeld: Pexels

Beeld: RietGoed

Wol als bodemverbeteraar

Boerderij Hobrede van de familie Wennekers is een biologisch bedrijf met schapen en vleesvee. Het land wordt vogel- en natuurvriendelijk beheerd. De schapen worden voornamelijk gehouden voor het vlees, maar elk schaap levert jaarlijks ook 3 tot 4 kilo wol. Deze wol is momenteel een afvalproduct, waarvoor schapenhouders moeten betalen om het te laten afvoeren naar de verbrandingsoven. De familie Wennekers onderzoekt met een bijdrage van het Veenweidefonds hoe de wol kan worden ingezet als bodemverbeteraar op het eigen bedrijf. Hiervoor ontwikkelen ze een machine die de wol kan fijnmaken en verspreiden over het land, samen met ruige mest. Ze testen met wol van verschillende lengtes om te zien hoe deze het beste verteert op grasland, en delen de resultaten met andere schapenhouders en geïnteresseerden.

Kalfje bij de koe

Kalfje bij de koe is een initiatief van de familie Mul van Boerderij Boterhuys, gericht op een natuurlijke melkveehouderij waar kalf en koe drie maanden bij elkaar blijven en de melk wordt gedeeld tussen kalf en mens. Kalveren, ook stierkalveren, worden op biologische wijze grootgebracht en gaan niet naar de gangbare kalvermestrij. De familie Mul heeft mede dankzij de bijdrage van het Veenweidefonds een koeientuin gebouwd waar kalf en koe samen kunnen zijn en getest of dit goed werkt en wat voor de toekomst eventueel aangepast moet worden.

RietGoed

De lisdodde, een gewone inheemse moerasplant, kan een belangrijke rol spelen in de aanpak van droogte, herstel van biodiversiteit en in de landbouwtransitie. Dankzij haar nuttige eigenschappen kan lisdodde worden geteeld op plekken met een hoge grondwaterstand, houdt ze water vast, kan bodemdaling tegengaan en broeikasgasuitstoot verminderen. Maar dan moet er wel een goede toepassing van het materiaal gevonden worden. Iris Veentjer onderzoekt de mogelijkheid om van lisdodde garen te maken voor textielproductie. Met steun van het Veenweidefonds ontwikkelde ze een machine om dit te realiseren, die na een brand twee keer gebouwd moest worden. Nu werkt de machine en heeft RietGoed aanvullende financiering verkregen voor verdere ontwikkelingen. ●

Vrienden van Veenweide

In augustus organiseerden we de bijeenkomst 'Vrienden van Veenweide'. De donateurs en de initiatieven kwamen bij elkaar voor inspiratie en kennisuitwisseling. Tijdens deze gezellige dag laten we bestaande donateurs ervaren waar hun geld aan besteed is en verwelkomden we potentiële donateurs om te laten zien wat onze werkwijze is.

“Natuurinclusieve melkveehouderij is een ontwikkelrichting in de landbouw die bijdraagt aan de realisatie van maatschappelijke opgaven op het gebied van biodiversiteit, klimaat en water. Wij.land speelt hierin een waardevolle rol voor het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) als partij die samen met boeren en andere stakeholders experimenteert en pilots uitvoert om te ontdekken wat in de praktijk werkt, én het geleerde deelt. Een unieke rol. Wij.land doet dit alles zonder te oordelen, in vertrouwen, van onderop, en bereikt zo een diverse groep boeren.”

— Fleur Norbruis, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

organisatie

In 2023 bevond de wereld om ons heen zich in een staat van voortdurende verandering, en ook binnen de werkorganisatie was er sprake van veel dynamiek. Dit jaar was voor ons een periode van groei, herstructurering van teams, wisseling van bestuursleden en de start van onze zoektocht naar een nieuwe directeur.

Onze organisatie groeide licht, van vijftien naar zeventien medewerkers aan het eind van het jaar. We hebben ons werk op een andere manier georganiseerd. In het nieuwe team Netwerk & Regio ligt de nadruk op het aangaan en onderhouden van contacten met boeren en regionale spelers zoals waterschappen of collectieven. Het ontwikkelen van innovatieve oplossingen en het bieden van inspiratie voor niet-boeren is de focus van het team Innovatie & Inspiratie. In de praktijk zijn deze teams geen gescheiden werelden, omdat in veel projecten wordt samengewerkt.

Halverwege het jaar zijn we de zoektocht begonnen naar een nieuwe directeur. Onze oprichter en directeur Danielle de Nie ging zich steeds meer richten op BoerenPerspectief, een beloftevol initiatief waarbij bottom-up ondersteuning voor alle boeren in Nederland beschikbaar komt. Om onze groeiende organisatie op koers te houden, is eind 2023 Toos van Noordwijk aangenomen. Begin 2024 heeft zij de dagelijkse leiding van Wij.land overgenomen als onderdeel van een tweekoppige directie met Danielle.

Ook in ons bestuur bleef niet alles bij het oude en namen we afscheid van Peter Oosterhof. Deze inspirerende biologische melkveehouder uit Foxwolde heeft vier jaar lang geholpen om de koers van Wij.land uit te zetten en vast te houden. We gaan hem missen, en zijn verheugd dat we in Saskia Joha - Van Abswoude een waardige vervanger van het boerengeluid in ons bestuur hebben gevonden.

financiën

2023 was een jaar vol uitdagingen en mijlpalen voor Wij.land. Dankzij de genereuze steun van financiers en met overheidssubsidies konden we onze activiteiten voortzetten en uitbreiden. We boekten succes met het afronden van belangrijke projecten en het vieren van ons vijfjarig bestaan met de lancering van het Veenweidefonds.

Onze activiteiten bij Wij.land worden voornamelijk mogelijk gemaakt door donaties van private financiers en overheidssubsidies en heel soms werken we in opdracht. Ons bestuur houdt scherp in de gaten hoe we onze fondsen werven en beheren, zodat we altijd onze verplichtingen kunnen nakomen en ons team kan blijven groeien.

In 2023 waren de bijdragen van Commonland en het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van groot belang. Het project '4 Waarden in de Veenweide', gefinancierd door ministerie van LNV, is succesvol afgerond. Dit betekende dat we op zoek moesten naar nieuwe financieringsbronnen. We hebben ons daarom extra gericht op publieke financiering, zoals twee POP3-projecten en twee SABE-projecten. Dit maakte het soms lastig om langdurig en intensief met de boeren samen te werken, wat altijd onze prioriteit is.

Ons vijfjarig jubileum in juni was een hoogtepunt. Met een prachtig evenement waar we met 150 gasten deze mijlpaal vierden. Tijdens dit feest lanceerden we het Veenweidefonds, bedoeld om financiers en pioniers met innovatieve ideeën voor het veenweidelandschap samen te brengen. De eerste aanvragen hebben mogen ontvangen en verschillende pioniers kregen steun om hun plannen te realiseren. Hier gaan in 2024 mee door.

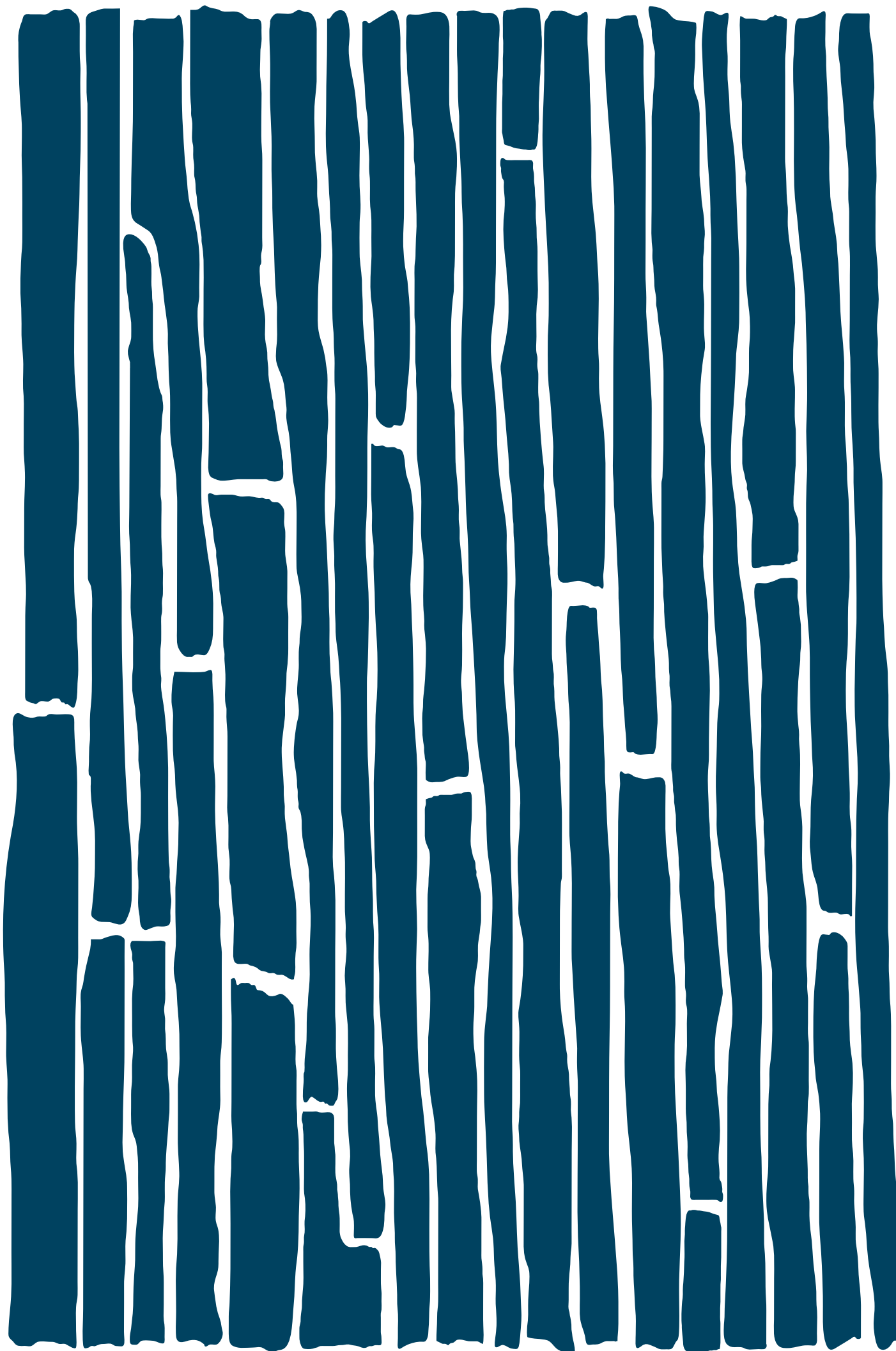
Aan het einde van 2023 stonden we voor een uitdaging toen de overheidsfinanciering voor enkele grote projecten wegviel door politieke veranderingen. Dit dwong ons om ons extra te focussen op fondsenwerving om onze continuïteit te waarborgen. Gelukkig kijken we, dankzij een gezamenlijke inspanning, vol vertrouwen naar 2024, wetende dat we ons werk kunnen voortzetten.

In 2023 bleven onze kosten binnen de begroting en we zijn trots op een positief resultaat van €38.802 (exclusief bestemmingsfondsen). Dit draagt bij aan onze continuïteitsreserve en overtreft ons jaarlijkse streefbedrag van €38.802.

dank

A group of five people, three men and two women, are working together in a field to plant a tree. They are dressed in outdoor work clothes, including jackets and boots. One man is holding a large tree sapling with its roots exposed. Another man is using a shovel to dig a hole in the ground. The background shows a line of trees and a fence, suggesting a rural or agricultural setting. The lighting is warm, indicating it might be late afternoon or early morning.

Wij willen jou, onze partner, hartelijk bedanken voor je vertrouwen en de fijne samenwerking. Bij Wij.land experimenteren we om te leren en bewijzen we door te doen. We laten vanuit de praktijk zien dat het anders kan, en hoe dat moet. Door pilots te doen, ontdekken we wat werkt en delen we deze lessen om zo systeemverandering te bewerkstelligen. Wil je met ons meedoen? Neem dan contact met ons op via contact@wij.land.

samen met boeren creëren we een veerkrachtig landschap voor de volgende generatie

'We geloven dat boeren als landschapsbeheerders de sleutel zijn in de transitie naar een toekomstbestendig landschap. Daarom werken we hand in hand met boeren om stappen te zetten naar een natuur gedreven landbouw en leren onderweg samen hoe deze transitie het beste vorm te geven.'

wij•land